
UMESTO POGOVORA

ZA (U)POZNAVANJE neke kulture nema direktnijeg puta od jezika kojim se ona izražava. Podela, međutim, na "velike" i "male" jezike onemogućila je ovakav pristup mnogim kulturama, pa i onoj kojoj pripada Ivo Mihils (Ivo Michiels). U slučaju nizozemske kulture (Holandija + Flandrija) primat je pripao univerzalnom izrazu slikarstva. Imena, kao što su Van Ajk, Boš, Brojgel, Van Dajk, Tenirs, Rojsdal, Hals, Rembrant, Van Gog, svrstala su flamansko i holandsko slikarstvo za sva vremena u kulturnu baštinu čovečanstva. Da li je, međutim, nekom književniku sa ovih prostora pripalo ovakvo priznanje? Jedino, možda, Erazmu Roterdamskom za njegovu **Pohvalu gluposti**, a ona je bila napisana na - latinskom.

Na posrednicima, prevodiocima je, dakle, da iz senke mita o vizuelnosti flamanske/holandske kulture izvuku ona književna ostvarenja koja i pored nacionalne i jezičke specifičnosti svedoče i o svojoj univerzalnosti. Izborom romana **Rastanak** Iva Mihilsa učinjen je korak u tom pravcu, jer, olovno nebo Antverpena i opora škrtost Mihilsovog pripovedanja samo su okvir one egzistencijalističke rezignacije koju je izrodila hladnoratovska Evropa. Bilo bi, naravno, svrsishodnije da nam je ovaj roman ponuđen pravovremeno, u jeku Kamijevog uticaja na savremenu evropsku književnost, međutim, popularisanje neke književnosti ponajmanje je stvar entuzijazma prevodilaca, već i izdavačke politike i adekvatne propagande.

Pogledamo li šta je od rata naovamo prevedeno od holandske i flamanske književnosti, videćemo da je po- sle početnog zaleta pedesetih godina usledila oseka ko- ja tokom punih deset godina (1966-1976) nije donela ni jedan jedini prevod na srpskohrvatski jezik. U taj poče- tni period spadaju prevodi klasika, pre svega socijalno- realističke orijentacije koji su se očigledno uklapali u izdavačke trendove tog vremena:

1946. Multatuli: **Maks Havelar**. Matica hrvatska, Zagreb.
1952. Streuvels, Stijn: **Žetva**. Seljačka knjiga, Sarajevo.
1954. Den Dooraard, Anton: **Nazad, more!** Prosveta, Beograd.
1956. Frank, Anne: **Dnevnik Ane Frank**. Nolit, Beograd.
- Vries, Theun de: **Maćeha zemlja**. Kultura, Zagreb.
- Walschap, Gerard: **Hautekit**. Bratstvo-jedinstvo, Novi Sad.
1957. Hartog, Jan de: **Mala Arka**. Zora, Zagreb.
1960. Vestdijk, Simon: **Lekar i laka devojka**. Miner- va, Beograd.
1962. Den Doolaard, Anton: **Zemlja iza božjih leđa**. Minerva, Beograd.
1963. **Zemlja od mora oteta**. Izbor holandskih pripo- vedaka, Nolit, Beograd.
1965. **Flamanska poezija**. Izbor i prevod Dragoslav Andrić. Nolit, Beograd.

Sve u svemu, 23 naslova u 43 godine, računajući tu i književnost za decu. Nešto raznovrsniju i bogatiju po- nodu dobila je slovenačka čitalačka publika, između os- talog zahvaljujući i renomiranom prevodiocu kakav je Janko Moder.

Jedan od hendikepa prevodilaštva pedesetih godina, ali i kasnije, jeste taj što su dela pisana na holandskom

jeziku mahom prevedena sa engleskog, nemačkog ili francuskog prevoda. A to je postupak koji retko može izbeći efekat iskrivljenog ogledala.

Jedan drugi, daleko ozbiljniji hendikep je hronična besparica u izdavaštvu koja zasigurno ne ide naruku sistematskom i reprezentativnom pristupu holand- skoj/flamanskoj književnosti. A da ta književnost ima šta da ponudi, svedoče bestseleri poput **Atentata Hari- ja Mulisa** (Harry Mulisch), prevedenog 1988. u izdanju Grafičkog zavoda Hrvatske, i **Belgijska tuga** Huga Klause (Hugo Claus).

Suzimo li ovaj prostor na flamansku književnost, ne- ćemo dobiti ništa bolju sliku, naprotiv. U poratnom pe- riodu prevedena su samo dva flamanska autora (Streuvels i Van de Velde), a poslednje što je objavljeno jeste **Zbirka flamanske poezije** 1965. godine. Pos- tavlja se pitanje kako sa prosekom od jednog prevoda u desetak godina pokriti književnost od Hendrika Kon- sjansa (Conscience, **Flandrijski lav**, 1838), kao ute- meljivača, pa do današnjih dana. Pored Streuvelsa, čija je **Žetva** kod nas prevedena, nezaobilazna imena s kra- ja prošlog veka bili bi i veliki pesnici Hido Hezele (Gu- ido Gezelle) i Karel van de Vustejne (Woestijne). Između dva rata ističu se romansijeri Marniks Hejsen (Marnix Gijssen), Vilem Elshot (Wilem Elsschot) i He- rard Valshap (Gerard Walschap). Posleratni roman se razvija u više pravaca, podjednako interesantnih i re- prezentativnih. Tu su socijalni angažman Pita (Piet) van Akena i Luja Paula Bona (Louis Paul Boon), tzv. magični realizam Johana Dezne (Daisne), prevod na slovenački, i Huberta Lampa i egzistencijalizam ranog Iva Mihilsa i Huga Klause. Ovaj poslednji se s pravom može nazvati najsvestranijom i najznačajnijom ličnošću savremene flamanske, pa i šire - holandske književnos- ti. Nije slučajno što je Flamanski PEN 1984. godine oba ova velikana, Mihilsa i Klause, naimenovao za kan- didate za Nobelovu nagradu za književnost.

Originalnost i snaga savremene flamanske proze leži, međutim, u eksperimentalnoj formi i jezičkoj kreativnosti koja dezavuisane i isprazne ostatke jezika kombinuje u nove, razigrane forme. Glavni predstavnici ove "muzikalizacije" jezika, kako to kaže poznati kritičar Hugo Buset (Bousset), kao jedine odbrane od nihilizma našeg vremena jesu Mark Insingel, Vili Roheman (Willy Roggeman) i Ivo Mihils, čije se magistralno delo **Ciklus alfa** već smatra klasikom antikleističnog romana.

Na budućim prevodiocima je da se odluče hoće li prihvatiti izazov ovih izuzetno zanimljivih ostvarenja.

Jelica NOVAKOVIĆ - LOPUŠINA

IZDAVAČKO-NOVINSKO PREDUZEĆE
"KNJIŽEVNE NOVINE", BEOGRAD, FRANCUSKA 7
ZA IZDAVAČA VIDAK PERIĆ, DIREKTOR
RECENZENT JELICA NOVAKOVIĆ-LOPUŠINA
LEKTOR-REDAKTOR MIRJANA VASILJEVIĆ
TEHNIČKI UREDNIK NIKOLA PANIĆ
KOREKTORI MIRJANA JOSIĆ I SLAVICA IVETIĆ
SLOG

KOMPJUTERSKE/
GRAFIČKE
USLUGE

LASERL

011 / 664-936

ŠTAMPA "BUDUĆNOST", NOVI SAD
TIRAŽ 2.000 PRIMERAKA